

Συνοπτική παρουσίαση

Η έκδοση 2024 της έκθεσης *Η υγεία με μια ματιά: Ευρώπη (Health at a Glance: Europe)* παρουσιάζει την κατάσταση των ευρωπαϊκών συστημάτων υγείας, καθώς συνεχίζουν την ανάκαμψή τους από την πανδημία COVID-19 και ανταποκρίνονται στις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που δημιουργούν η ψηφιοποίηση, η κλιματική αλλαγή και οι δημογραφικές αλλαγές. Η φετινή έκθεση επικεντρώνεται σε δύο συνδεδεμένα βασικά θέματα: αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας και προώθηση της υγιούς μακροβιότητας.

Απαιτείται επείγουσα δράση για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας στην Ευρώπη

- Το ευρωπαϊκό εργατικό δυναμικό στον τομέα της υγείας αντιμετωπίζει σοβαρή κρίση. Είκοσι χώρες της ΕΕ ανέφεραν έλλειψη ιατρών το 2022 και το 2023, ενώ δεκαπέντε χώρες ανέφεραν έλλειψη νοσηλευτών. Με βάση τα ελάχιστα όρια στελέχωσης για την καθολική υγειονομική κάλυψη (UHC), εκτιμάται ότι οι χώρες της ΕΕ παρουσίασαν έλλειψη περίπου 1.2 εκατομμυρίων ιατρών, νοσηλευτών και μαιών το 2022. Οι διττές δημογραφικές προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού, η οποία αυξάνει τη ζήτηση για υπηρεσίες υγείας, και του γηράσκοντος εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας, γεγονός που αυξάνει την ανάγκη αντικατάστασης των σημερινών εργαζομένων στον τομέα της υγείας κατά τη συνταξιοδότησή τους, αποτελούν βασικούς παράγοντες αυτού του ελλείμματος. Πάνω από το ένα τρίτο των γιατρών και το ένα τέταρτο των νοσηλευτών στην ΕΕ είναι ηλικίας άνω των 55 ετών και αναμένεται να συνταξιοδοτηθούν τα επόμενα έτη. Παράλληλα, το ενδιαφέρον των νέων για τις σταδιοδρομίες στον τομέα της υγείας μειώνεται, με το ενδιαφέρον για σταδιοδρομία στη νοσηλεία να ελαττώνεται σε περισσότερες από τις μισές χώρες της ΕΕ μεταξύ του 2018 και του 2022. Ο σχεδιασμός του εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας είναι απαραίτητος για την καθοδήγηση της χάραξης πολιτικής και τη διασφάλιση ότι το εργατικό δυναμικό στον τομέα της υγείας είναι επαρκώς στελεχωμένο και ειδικευμένο.
- Για την αντιμετώπιση των σοβαρών ελλείψεων εγχώριου εργατικού δυναμικού, οι ευρωπαϊκές χώρες βασίζονται όλο και περισσότερο στην πρόσληψη εκπαιδευμένων στο εξωτερικό επαγγελματιών του τομέα της υγείας. Μετά από προσωρινή μείωση κατά τα δύο πρώτα έτη της πανδημίας, η εισροή αλλοδαπών ιατρών στις ευρωπαϊκές χώρες αυξήθηκε κατά 17 % το 2022 σε σύγκριση με το 2019, ενώ η εισροή νοσοκόμων που εκπαιδεύτηκαν στο εξωτερικό αυξήθηκε κατά 72 %. Το 2023 πάνω από το 40 % των ιατρών στη Νορβηγία, την Ιρλανδία και την Ελβετία και πάνω από το 50 % των νοσηλευτών στην Ιρλανδία ήταν εκπαιδευμένοι στο εξωτερικό. Παρά την παροχή ταχείας λύσης στις πιεστικές ανάγκες, η υπερβολική εξάρτηση από εργαζομένους στον τομέα της υγείας που είναι εκπαιδευμένοι στο εξωτερικό ενέχει τον κίνδυνο επιδείνωσης των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και της συνολικής αστάθειας στις χώρες προέλευσής τους, συχνά σε χώρες με χαμηλότερο εισόδημα που αντιμετωπίζουν ήδη σοβαρούς περιορισμούς όσον αφορά το εργατικό δυναμικό στον τομέα της υγείας.
- Η αντιμετώπιση της κρίσης του εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας απαιτεί μια πολυσχιδή προσέγγιση. Βραχυπρόθεσμα, η βελτίωση των συνθηκών εργασίας και των αποδοχών είναι ζωτικής σημασίας για την αύξηση της ελκυστικότητας του επαγγέλματος και τη διατήρηση των

σημερινών εργαζομένων στον τομέα της υγείας. Η αύξηση των ευκαιριών εκπαίδευσης και κατάρτισης για νέους γιατρούς και νοσηλευτές είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την τόνωση της προσφοράς, αν και ο αντίκτυπός της θα γίνει αισθητός μόνο μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Δεδομένου του αργού μέσου ρυθμού ανάπτυξης μόλις 0,5 % ετησίως του αριθμού των νέων αποφοίτων νοσηλευτικής στην ΕΕ μεταξύ 2012 και 2022, η προσέλκυση αρκετών νέων για την κάλυψη της αυξανόμενης ζήτησης αποτελεί σημαντική πρόκληση. Η βελτιστοποίηση του συνδυασμού δεξιοτήτων μέσω, για παράδειγμα, της μεγαλύτερης χρήσης εξειδικευμένων νοσηλευτών («νοσηλευτών προηγμένης πρακτικής»), καθώς και η αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών και της τεχνητής νοημοσύνης, θα είναι ουσιαστικής σημασίας για την αύξηση της παραγωγικότητας των εργαζομένων στον τομέα της υγείας και θα τους δώσει τη δυνατότητα να επικεντρωθούν περισσότερο στην περίθαλψη των ασθενών.

Η προώθηση της υγιούς μακροβιότητας μπορεί να μειώσει την επιβάρυνση για την υγεία και τη μακροχρόνια περίθαλψη

- Η Ευρώπη βρίσκεται αντιμέτωπη με μια βαθιά δημογραφική αλλαγή, με το ποσοστό των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών στην ΕΕ να προβλέπεται να αυξηθεί από 21 % το 2023 σε 29 % έως το 2050. Το προσδόκιμο ζωής στην ηλικία των 65 ετών υπερβαίνει πλέον τα 20 έτη, αλλά περισσότερα από τα μισά από αυτά τα έτη πλήττονται από χρόνιες ασθένειες και αναπηρίες. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις γυναίκες που ζουν αρκετά χρόνια περισσότερο από τους άνδρες, αλλά τα περισσότερα από αυτά τα έτη ζουν με προβλήματα υγείας, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σχεδόν καμία διαφορά μεταξύ των φύλων όσον αφορά το προσδόκιμο υγιούς ζωής. Σημαντικό μέρος της επιβάρυνσης των ηλικιωμένων λόγω νόσων μπορεί να προληφθεί τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες με την αντιμετώπιση βασικών παραγόντων κινδύνου καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Για παράδειγμα, έως και το 45 % των κρουσμάτων άνοιας θα μπορούσε να αποφευχθεί με την αντιμετώπιση 14 μεταβλητών παραγόντων κινδύνου, σύμφωνα με την επιτροπή Lancet του 2024 για την πρόληψη της άνοιας. Η ανεπαρκής σωματική άσκηση συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη καρδιαγγειακών παθήσεων, κατάθλιψης και πολλών άλλων παθήσεων στα γηρατειά. Μόνο το 22 % των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών ασκούν επαρκή σωματική δραστηριότητα. Τα ποσοστά παχυσαρκίας — παράγοντας κινδύνου για πολλές χρόνιες παθήσεις — τείνουν επίσης να αυξάνονται με την ηλικία, φθάνοντας στο 20 % περίπου μεταξύ των ατόμων ηλικίας 65 έως 74 ετών σε ολόκληρη την ΕΕ το 2022.
- Η αποτελεσματική δράση πολιτικής είναι επιτακτική για την προώθηση της υγιούς μακροβιότητας, δίνοντας προτεραιότητα στην πρόληψη των νόσων, μεταξύ άλλων μέσω του εμβολιασμού, στηρίζοντας την ψυχική υγεία σε όλες τις ηλικίες και παρέχοντας στα άτομα τη δυνατότητα να διαχειρίζονται τη δική τους υγεία. Το κόστος της αδράνειας — τόσο όσον αφορά τη μείωση των ετών υγιούς ζωής όσο και την οικονομική επιβάρυνση - είναι υπερβολικά υψηλό για να επωμισθεί. Τα μοντέλα προβλέψεων δείχνουν ότι ένα συντονισμένο σενάριο «υγιούς γήρανσης» θα μπορούσε να επιβραδύνει την αύξηση των δαπανών για την υγεία ως ποσοστό του ΑΕΠ τις επόμενες δεκαετίες και να συμβάλει στη συγκράτηση του κόστους μακροχρόνιας περίθαλψης, μειώνοντας παράλληλα τη ζήτηση για εργαζομένους στον τομέα της υγείας και της μακροχρόνιας περίθαλψης.

Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές στο προσδόκιμο ζωής μεταξύ των χωρών και η υγεία των νέων αποτελεί διαρκή ανησυχία

- Το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση στην ΕΕ έφτασε τα 81.5 έτη το 2023, υπερβαίνοντας τα προ πανδημίας επίπεδα κατά 0.2 έτη. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, με οκταετή διαφορά μεταξύ των χωρών με το υψηλότερο και το χαμηλότερο προσδόκιμο ζωής. Η Ισπανία, η Ιταλία και η Μάλτα κατέγραψαν προσδόκιμο ζωής άνω των δύο ετών πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ η Λετονία και η Βουλγαρία υπολείπονται κατά περισσότερο από 5,5 έτη. Οι καρδιαγγειακές παθήσεις και καρκίνοι παρέμειναν οι κύριες αιτίες θνησιμότητας το 2021, αντιπροσωπεύοντας το 54 % του συνόλου των θανάτων, ακολουθούμενες από τη νόσο COVID-19 στο 11 %. Ειδικότερα, τα ποσοστά θνησιμότητας από καρδιαγγειακές παθήσεις ήταν έως και επτά φορές υψηλότερα σε ορισμένες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης σε σύγκριση με τη Δυτική Ευρώπη.
- Η σωματική και ψυχική υγεία είναι καθοριστικός παράγοντας για την ευημερία των ανθρώπων, επηρεάζοντας σημαντικά τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα σε παιδιά και εφήβους, καθώς και τα αποτελέσματα απασχόλησης σε ενήλικες. Πρόσφατα στοιχεία δείχνουν επιδείνωση της σωματικής και ψυχικής υγείας των εφήβων. Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών που ανέφεραν πολλαπλά παράπονα για θέματα υγείας — που σχετίζονται τόσο με σωματικά προβλήματα όσο και με ψυχολογικά προβλήματα — αυξήθηκε από 42 % την περίοδο 2017-18 σε 52 % την περίοδο 2021-22 κατά μέσο όρο σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Διάφοροι παράγοντες εξηγούν την αυξανόμενη τάση ψυχολογικής δυσφορίας μεταξύ των εφήβων κατά την εν λόγω περίοδο, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων των περιοριστικών μέτρων λόγω της νόσου COVID-19, των υψηλότερων ποσοστών προβληματικής χρήσης του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και της αυξημένης έκθεσης στον κυβερνοεκφοβισμό. Ο αντίκτυπος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και του υπερβολικού χρόνου έκθεσης σε οθόνες στην ψυχική υγεία των ατόμων, ιδίως μεταξύ των νέων, απαιτεί στενή παρακολούθηση.

Η πρόοδος στην αντιμετώπιση των παραγόντων κινδύνου που σχετίζονται με τον τρόπο ζωής έχει παραμείνει στάσιμη, με τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες να εξακολουθούν να υφίστανται

- Οι παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με τον τρόπο ζωής, όπως η χρήση καπνού και συναφών προϊόντων, η επιβλαβής κατανάλωση οινοπνεύματος, η κακή διατροφή, η έλλειψη σωματικής άσκησης και η παχυσαρκία, αντιπροσωπεύουν σημαντικό μερίδιο της συνολικής επιβάρυνσης της νοσηρότητας και της θνησιμότητας στις χώρες της ΕΕ. Το 2021, περίπου 1.1 εκατομμύρια θάνατοι στην ΕΕ, που αντιστοιχούν σχεδόν στο 21 % του συνόλου των θανάτων, οφείλονταν στον συνδυασμένο αντίκτυπο του καπνίσματος, της υπερβολικής χρήσης οινοπνεύματος και του υψηλού δείκτη μάζας σώματος.
- Παρά τις συνεχιζόμενες προσπάθειες για τον περιορισμό των ανθυγιεινών συμπεριφορών, οι παράγοντες κινδύνου εξακολουθούν να είναι διαδεδομένοι σε ολόκληρη την ΕΕ. Το 2022, το 18 % των ενηλίκων ήταν καθημερινά καπνιστές. Ένας στους πέντε ενήλικες ανέφερε υψηλή κατανάλωση αλκοόλ σε μηνιαία βάση. Επιπλέον, περισσότεροι από τους μισούς εφήβους κατανάλωσαν ανεπαρκείς ποσότητες φρούτων και λαχανικών, ενώ μόνο το 15 % των εφήβων ανταποκρίνονταν στα συνιστώμενα από τον ΠΟΥ επίπεδα σωματικής άσκησης.

- Η κακή διατροφή και η έλλειψη σωματικής άσκησης έχουν συμβάλει στον αυξανόμενο επιπολασμό του υπερβολικού βάρους και της παχυσαρκίας μεταξύ των εφήβων και των ενηλίκων στην ΕΕ. Το 2022, πάνω από το 20 % των ατόμων ηλικίας 15 ετών ήταν υπέρβαρα ή παχύσαρκα, με ποσοστά άνω του 25 % στη Μάλτα, την Ελλάδα και τη Ρουμανία. Οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, καθώς τα ποσοστά παχυσαρκίας των εφήβων είναι υψηλότερα κατά περισσότερο από 60 % μεταξύ των οικογενειών με χαμηλή ευημερία σε σύγκριση με τους ομολόγους τους με υψηλή ευημερία. Μεταξύ των ενηλίκων, πάνω από τους μισούς ήταν υπέρβαροι ή παχύσαρκοι το 2022, με διαφορά 14 ποσοστιαίων μονάδων μεταξύ εκείνων με χαμηλό και υψηλό μορφωτικό επίπεδο.
- Παράγοντες περιβαλλοντικού κινδύνου, όπως η ατμοσφαιρική ρύπανση και η κλιματική αλλαγή, συνιστούν αυξανόμενες απειλές για τη δημόσια υγεία στην ΕΕ. Το 2021 μόνο η έκθεση σε λεπτά αιωρούμενα σωματίδια ($PM_{2.5}$) προκάλεσε περισσότερους από 253 000 θανάτους, με τη μεγαλύτερη θνησιμότητα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Η ΕΕ έχει θέσει φιλόδοξους στόχους για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, με στόχο τη μείωση κατά 55 % των πρόωρων θανάτων λόγω των λεπτών αιωρούμενων σωματιδίων ($PM_{2.5}$) έως το 2030 σε σύγκριση με το 2005. Με βάση την τρέχουσα πρόοδο, η ΕΕ βρίσκεται σε καλό δρόμο για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Οι χώρες της ΕΕ έχουν προβεί σε σταδιακές βελτιώσεις όσον αφορά την ετοιμότητα για την αντιμετώπιση κρίσεων στον τομέα της υγείας, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης του κοινού και την καταπολέμηση της μικροβιακής αντοχής

- Τα επίπεδα ετοιμότητας για την αντιμετώπιση κρίσεων στον τομέα της υγείας φαίνεται να έχουν βελτιωθεί ελαφρώς από την έναρξη της πανδημίας, με τα μέσα ποσοστά προσχώρησης που αναφέρονται από τις ίδιες τις χώρες της ΕΕ στους διεθνείς υγειονομικούς κανονισμούς του ΠΟΥ να αυξάνονται από 75 % το 2020 σε 78 % το 2023. Η επιτήρηση των νόσων, η δυνατότητα εργαστηριακής ανάλυσης και οι ανθρωπίνι πόροι κατέδειξαν τις υψηλότερες βαθμολογίες, ενώ εξακολουθούν να υπάρχουν κενά στην ενημέρωση σχετικά με τους κινδύνους και στην ετοιμότητα για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης σε ακτινοβολίες και χημικών συμβάντων.
- Η εμπιστοσύνη του κοινού στους κυβερνητικούς θεσμούς διαδραματίζει καίριο ρόλο στη διασφάλιση της αποτελεσματικής αντιμετώπισης κρίσεων. Το 2023, πάνω από το ήμισυ του πληθυσμού σε 19 χώρες της ΕΕ εξέφρασε εμπιστοσύνη στις ικανότητες της κυβέρνησής τους όσον αφορά την ετοιμότητα αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Ωστόσο, τα επίπεδα εμπιστοσύνης διέφεραν σημαντικά. Η Φινλανδία, οι Κάτω Χώρες και η Δανία κατέγραψαν την υψηλότερη βαθμολογία, με τα δύο τρίτα ή περισσότερο από τους πολίτες τους να εκφράζουν την εμπιστοσύνη τους στην ικανότητα της κυβέρνησής τους να χειρίζεται κρίσεις. Αντίθετα, μόνο το ένα τρίτο περίπου του πληθυσμού ανέφερε εμπιστοσύνη στη Λετονία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα.
- Η μικροβιακή αντοχή (ΜΑ) εξακολουθεί να αποτελεί μείζονα απειλή για το κοινό, καθώς οι ανθεκτικές στα αντιβιοτικά λοιμώξεις εμφανίζονται στην ΕΕ με αποτέλεσμα περίπου 35 000 θανάτους ετησίως και άμεσο κόστος που εκτιμάται σε 6.6 δισ. EUR. Κατά την περίοδο 2022-23, το 32 % των δοκιμασμένων απομονωθέντων βακτηρίων ήταν ανθεκτικά σε βασικά αντιβιοτικά, ποσοστό που υπερέβαινε το 50 % στη Ρουμανία, την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Βουλγαρία. Η κατανάλωση αντιβιοτικών στην κοινότητα — βασική κινητήρια αιτία της μικροβιακής αντοχής — ποικίλλει σχεδόν τετραπλάσια μεταξύ των χωρών της ΕΕ, γεγονός που αναδεικνύει την ανάγκη βελτίωσης της επιστασίας των αντιμικροβιακών για τη βελτιστοποίηση της χρήσης των αντιβιοτικών.
- Ο εμβολιασμός παραμένει ζωτικής σημασίας για την προστασία των πληθυσμών, ιδίως των ηλικιωμένων, από λοιμώδεις νόσους. Έως τα τέλη του 2021, σχεδόν το 90 % των ατόμων ηλικίας 60 ετών και άνω στην ΕΕ ολοκλήρωσαν τον αρχικό κύκλο εμβολιασμού κατά της νόσου COVID-19, με τις περισσότερες χώρες να υπερβαίνουν το 75 % της κάλυψης. Ωστόσο, η επακόλουθη λήψη της πρώτης αναμνηστικής δόσης στις αρχές του 2022 διέφερε επταπλάσια μεταξύ των χωρών, ενώ η δεύτερη αναμνηστική δόση παρουσίασε ακόμη μεγαλύτερη ανισότητα, από πάνω από 75 % στην Ιρλανδία και τη Δανία έως λιγότερο από 5 % στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακική Δημοκρατία και τη Λιθουανία. Τα ποσοστά εμβολιασμού κατά της γρίπης αυξήθηκαν αρχικά κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους της πανδημίας, αλλά μειώθηκαν την περίοδο 2021-2022, αν και παρέμειναν πάνω από τα προ της πανδημίας επίπεδα. Η επιφυλακτικότητα απέναντι στον εμβολιασμό και τα ζητήματα πρόσβασης στον εμβολιασμό εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικά εμπόδια, καθώς οι αντιλήψεις του κοινού για την ασφάλεια των εμβολίων κυμαίνονται από 94 % έως 60 % στις χώρες της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε τον κύκλο «*Η κατάσταση της υγείας στην ΕΕ*» το 2016 για να συνδράμει τα κράτη μέλη της ΕΕ στην ενίσχυση της υγείας των πολιτών και των επιδόσεων των συστημάτων υγείας. Η ανά διετία έκθεση «*Η υγεία με μια ματιά: Ευρώπη*» (Health at a Glance: Europe), το πρώτο προϊόν του κύκλου, παρέχει ολοκληρωμένα δεδομένα και συγκριτικές αναλύσεις για τον εντοπισμό τόσο των δυνατών σημείων όσο και των ευκαιριών βελτίωσης της υγείας και των συστημάτων υγείας.

Τα *προφίλ υγείας ανά χώρα*, που αναπτύσσονται σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τα Συστήματα και τις Πολιτικές Υγείας (European Observatory on Health Systems and Policies), αποτελούν το δεύτερο βήμα του κύκλου. Η επόμενη έκδοση, η οποία αναμένεται το 2025, θα αναδείξει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις προκλήσεις για το σύστημα υγείας κάθε χώρας της ΕΕ. Για περισσότερες πληροφορίες, συμβουλευτείτε: https://health.ec.europa.eu/state-health-eu_en.

Η πλήρης έκθεση είναι διαθέσιμη στα αγγλικά:

OECD/European Commission (2024), *Health at a Glance: Europe 2024: State of Health in the EU Cycle*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b3704e14-en>.

Σε περίπτωση οποιασδήποτε ασυμφωνίας, μόνο το κείμενο της αγγλικής έκδοσης πρέπει να θεωρείται έγκυρο.

© OECD/European Union 2025 για αυτήν την ελληνική έκδοση.

European Union

ISBN: 978-92-68-23265-1

Catalogue number: EW-01-24-009-EL-N

DOI: 10.2875/8072587